

Trafikverket gör unik satsning för att dämpa trafikbuller på fågellokaler

ULF ELMAN

Trafikverkets åtgärdsprogram "Bullerstörda fågelmiljöer" ger ornitologiska föreningar möjlighet att föreslå lämpliga områden där bullerskydd skulle kunna minska störningarna. Trafikverket kommer att sända en enkät som tillfrågade fågelföreningar, däribland UOF, kan svara på. Ulf Elman har satt sig in i frågan och följer vad som händer.

Att trafikbuller är störande för människor är väl känt, så omfattande åtgärder görs sedan länge för att dämpa trafikbuller i bostadsområden. Att trafikbuller skulle ha mer än en motsvarande störande effekt på fåglar har fram till nyligen varit okänt. Studier genomförda främst det senaste decenniet visar att effekten kan vara betydligt allvarligare. Vissa fåglars utbredningsområden försvinner helt från trafikbullerpåverkade områden. Detta har uppmärksammats av Trafikverket och de närmar sig nu faktiska åtgärder mot trafikbuller som når naturområden med känsliga arter. Trafikverkets resurser är begränsade och en selektion av områden för åtgärder kommer att genomföras, åtminstone delvis baserat på enkäter som kommer att sändas till alla regionala ornitologiska föreningar, länsstyrelser, och kommuner.

Ugglor hör inte bytesdjur

Den grupp fåglar som påverkas allvarligast av trafikbuller är predatorer som i hög utsträckning jagar med hjälp av hörseln och detta gäller exempelvis ugglor. Ugglorna kan helt enkelt inte höra bytesdjuren om bakgrundsbullret är starkare än de ljud bytesdjuret gör då det rör sig. Vid jakt genom snö finns inga kompletterande synintryck och

därtill dämpar snön ljud från bytesdjuret, så sådana predatorer blir helt enkelt tvungna att lämna områden med även jämförelsevis svagt trafikbuller.

Spelplatser kan överges

Trafikbuller är bredbandigt, men innehåller en kraftig baskomponent och det är därtill den ljudkomponent som färdas längst. Detta innebär att även långt från närmaste väg hörs fåglar som ropar eller spelar på låga frekvenser inte lika långt. Ett syfte med att ropa eller spela är naturligtvis att höras för att attrahera en partner. Om ljudet inte hörs mot en bakgrund av trafikbuller, får spelplatsen överges. Detta har påvisats hos hönsfåglar med spelläte som precis som vår orre ligger nere i basen. Man kan anta att samma effekt påverkar exempelvis orre och ugglor långa sträckor bortom närmaste bullrig väg.

Närmare vägar är trafikbullret både starkare och innehåller dessutom en kraftigare diskantkomponent. Detta kan negativt påverka även mindre bullerkänsliga arter. En uppsättning vetenskapliga artiklar om hur trafikbuller påverkar fåglar finns samlad på www.xeno-canto.org/article/222 och ett diskussionsforum som berör frågan finns på www.xeno-canto.org/forum/topic/21942.

Svartfågel i trafiken. Det är stora skillnader på hur olika fågelarter störs av trafikbuller, kråkfåglar får väl anses tillhöra de mer anpassningsbara!

FOTO: ROINE KARLSSON

Buller når längre än man tror

Vindhastighetsgradienter gör att ljud som borde försvunnit upp i luften tvärtom böjs ned mot marken i vindens riktning, vilket innebär att naturområden i vindens genomsnittsriktning, sett från bullerkällan, påverkas mer och längre bort än väntat. Temperaturinversioner är vanliga och kan på ett motsvarande sätt böja ner ljudet mot marken och bära det längre i alla riktningar än man skulle förvänta sig. En bullerkälla upphöjd över omgivningen når längre än andra, så broar utgör en särskilt potent bullerkälla. Ett olyckligt exempel är Hjälstaviken norr om E18, där buller särskilt från motorvägsbroarna över målarvikar 5–10 km bort, effektivt bärs av de vanligt förekommande sydliga och sydvästliga vindarna i riktning mot sjön. Vid temperaturinversioner kan dessutom ljudet låsas som i en tunnel i Ekolsundsviken och effektivt bäras i vikens längsriktning mot Hjälstaviken, precis som det kan i andra dalgångar.

Ta chansen att påverka!

Det är sällan som statliga verk, annat än Naturvårdsverket, genomför åtgärder som ligger så helt i enlighet med fågelskädares intressen och så vitt Trafikverket känner till är deras åt-

gärdsprogram "Bullerstörda fågelmiljöer" det första i sitt slag i hela världen. Trafikverkets hantering av enkäten är planerad att initieras under hösten, så möjligheten för UOF:s medlemmar att genom föreningen föreslå lämpliga områden för åtgärder är nu.

Valet av skyddsvärda områden bör göras med eftertanke. Man kan diskutera om idag jämförelsevis tysta områden – exempelvis skogen och myrarna i Florarna – som utgör reträtter för bullerkänsliga arter, ska ges företräde eller om fokus bör läggas på de mest bullerdrabbade områdena? Nyligen klubbade naturreservatet Årike Fyris i Uppsala ligger redan nära både bil- och järnvägstrafik, men är dessutom berört av förslag på kommunnivå om broförbindelse över Fyrisån med väg rakt igenom området. Vissa platser, där det värsta exemplet i vår närhet får sägas vara Fysingen, är därtill hårt drabbade av flygplansbuller som inte berörs av Trafikverkets insatser och frågan är om en begränsning av biltrafikbuller då ger en rimlig totaleffekt med hänsyn taget till flyget. Oavsett hur diskussionerna kommer att gå i föreningen så vill jag uppmana alla er fågelintresserade att nu ta chansen att påverka framtidens fågelområden!